

Дисциплінарно-господарські санкції за правопорушення на фондовому ринку

О.В. Кологойда,
доцент кафедри
господарського права
юридичного факультету
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка,
кандидат юридичних наук

У разі порушення суб'єктом фондового ринку норм права в процесі здійснення господарської діяльності, прав на цінні папери та прав із цінних паперів виникають **охоронні правовідносини** щодо захисту прав та законних інтересів учасників ринку цінних паперів (суб'єктів господарювання), пов'язані із застосуванням юридичної відповідальності, передбаченої в санкціях охоронних правових норм.

Категорія охоронного правовідношення була предметом загальних наукових досліджень таких учених: Т. Є. Абової, С. С. Алексеєва, О. А. Беляневич, С. М. Братуся, О. М. Вінник, В. В. Вітрянського, О. П. Віхрова, С. Ю. Гапало, Б. М. Гонгало, В. П. Грибанова, О. А. Заярного, Г. Л. Знаменського, Т. І. Ілларионової, І. С. Канзафарової, М. І. Клеандрова, О. С. Комарова, В. В. Лаптева, М. С. Малєїна, В. К. Мамутова, В. А. Ойгензіхта, О. О. Отраднкової, В. Д. Примака, Г. В. Пронської, Б. І. Пугінського, Т. Я. Рима, О. М. Садікова, М. С. Студенікіної, Л. В. Тарасенка, З. Ф. Татькової, А. Л. Ткачука, Ю. Ю. Томілової, А. С. Шевченко, В. С. Щербини, А. В. Янчука та спеціальних наукових досліджень, присвячених правовідносинам на фондовому ринку А. В. Габова, Р. Р. Ганєєва, А. В. Попової, І. В. Редькіна, М. Г. Холкіної та ін. Незважаючи на наявність окремих досліджень, категорія охоронного фондового правовідношення залишається практично недослідженою у юридичній науці. В Україні триває процес становлення фондового ринку, пошук оптимальної моделі регулювання фондового ринку з використанням механізмів саморегулювання. В цих умовах важливе значення мають спеціальні наукові дослідження господарських договірних та недоговірних правопорушень як підстави виникнення охоронних фондових правовідносин, видів та порядку застосування господарсько-правових санкцій, що застосовуються за їх вчинення. Проведене дослідження зазначеної категорії правовідносин виявило відсутність спеціальних наукових досліджень заходів дисциплінарного (організаційного) характеру, що застосовують дисциплінарним органом господарської організації (саморегулювальної організації (далі — СРО), фондової біржі) в порядку дисциплінарного провадження до суб'єкта господарювання—члена (учасника) такої господарської організації за вчинення дисциплінарного правопорушення; необхідність впровадження у вітчизняне законодавство нового виду санкцій — дисциплінарно-господарських санкцій.

Summary

The article defines the concept, characteristics and types of disciplinary and economic sanctions for law violations at the stock market and examines their legal nature. It is proposed to introduce the term of “disciplinary and economic sanctions” into the laws and science with the aim to indicate the disciplinary measures applied by disciplinary body of economic organization in the order of disciplinary proceedings to the entity of economic activity—member (participant) of this economic organization—for commitment of disciplinary offense

Мета цього дослідження — визначити поняття, ознаки та види дисциплінарно-господарських санкцій за правопорушення на фондовому ринку, дослідити їх юридичну природу, запропонувати зміни та доповнення до чинного законодавства з метою врегулювання підстав та порядку застосування дисциплінарно-господарських санкцій за правопорушення на фондовому ринку.

У чинному законодавстві немає терміна «дисциплінарно-господарські санкції». Однак ч. 2 ст. 49 Закону від 23 лютого 2006 р. № 3480-IV «Про цінні папери та фондовий ринок», підпункт 7 п. 1 та підпункт 6 п. 3 гл. 2 розд. III Положення про об'єднання професійних учасників фондового ринку (далі — Положення про об'єднання професійних учасників фондового ринку), затвердженого рішенням Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (далі — НКЦПФР) від 27 грудня 2012 р. № 1925¹, ч. 1 розд. X Положення про функціонування фондових бірж (далі — Положення про функціонування фондових бірж), затвердженого рішенням НКЦПФР від 22 листопада 2012 р. № 1688² передбачають повноваження СРО/фондової біржі застосовувати заходи дисциплінарного впливу до їх членів у разі виявлення порушень статуту або внутрішніх документів СРО/біржі. Дисциплінарно-господарські санкції не визначені у Господарському кодексі України (далі — ГК) як самостійний вид санкцій і не є формою дисциплінарної відповідальності в розумінні чинного законодавства України про працю (Кодекс законів про працю України), Закону від 15 січня 1998 р. № 22/98-ВР «Про Вищу раду юстиції», Закону від 24 березня 1999 р. № 551-XIV «Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України» та відомчих актів (дисциплінарних статутів³ чи положень про дисципліну⁴) як відповідальності посадових осіб та державних службовців за винне порушення трудової дисципліни і службових обов'язків. Характер санкцій, що їх

можуть застосовувати СРО до професійних учасників ринку цінних паперів за порушення вимог правил цієї організації, дає змогу А. В. Поповій кваліфікувати їх як господарсько-правову відповідальність⁵.

Дисциплінарна господарська відповідальність устанавлюється згідно з принципами саморегулювання, закріпленими у внутрішніх документах учасника фондового ринку. Ознаками дисциплінарно-господарських санкцій на фондовому ринку є:

1) підстава — вчинення дисциплінарного господарського правопорушення на фондовому ринку — невиконання/неналежне виконання правил провадження професійної діяльності та професійної етики, визначених правилами, стандартами, принципами професійної діяльності, прав членів та органів СРО/фондової біржі, внутрішніх документів господарської організації (статуту, правил біржі, правил СРО, інших внутрішніх документів) та/або окремих рішень СРО/фондової біржі, визначених внутрішніми документами учасника фондового ринку (правила, положення, дисциплінарний кодекс тощо);

Дисциплінарно-господарські санкції, які застосовуються у фондових охоронних правовідносинах, — це самостійний вид господарських санкцій і форма господарсько-правової відповідальності учасників фондового ринку

2) суб'єкти-дисциплінарні органи учасників фондового ринку (СРО, фондові біржі): дисциплінарний комітет, дисциплінарна комісія, апеляційна комісія, рада тощо і професійні учасники фондового ринку — члени (учасники) такого суб'єкта господарювання (СРО, фондової біржі);

3) зміст — заходи дисциплінарного організаційно-правового характеру;

4) сфера застосування — внутрішньогосподарські охоронні фондові правовідносини;

5) спрямованість на особу порушника. Зазначені ознаки свідчать, що дисциплінарно-господарські санкції, які застосовуються у фондових охоронних правовідносинах — це самостійний вид господарських санкцій і форма господарсько-правової відповідальності учасників фондового ринку. Враховуючи, що за своїми ознаками заходи дисциплінарного впливу є санкціями, оскільки застосовуються за фактом дисциплінарного господарського правопорушення, а не на стадії його запобігання, пропонуємо запровадити в законодавство термін

¹ Див.: Про об'єднання професійних учасників фондового ринку: Рішення НКЦПФР від 27 грудня 2012 р. № 1925, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 січня 2013 р. за № 182/22714 / Офіційний вісник України. — 2013. — № 9. — Ст. 355.

² Див.: Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж: Рішення НКЦПФР від 22 листопада 2012 р. № 1688, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2012 р. за № 2082/22394 / Офіційний вісник України. — 2012. — № 100. — Ст. 4094.

³ Див.: Дисциплінарний статут прокуратури України: Постанова Верховної Ради України від 6 листопада 1991 р. № 1796-XII / Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 4. — Ст. 15; Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України, затверджений Законом України від 22 лютого 2006 р. № 3460-IV / Відомості Верховної Ради України. — 2006. — № 29. — Ст. 245 та ін.

⁴ Див.: Положення «Про дисципліну працівників залізничного транспорту»: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 січня 1993 р. № 55 // <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/55-93-%D0%BF>; Положення про дисципліну працівників гірничих підприємств: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. № 294 / Офіційний вісник України. — 2002. — № 12. — Ст. 567.

⁵ Див.: Попова А. В. Господарсько-правова відповідальність професійних учасників ринку цінних паперів // Університетські наукові записки. — 2005. — № 3. — С. 164.

«дисциплінарно-господарські санкції» та визначення порядку й умов їх застосування.

Дисциплінарно-господарські санкції можна визначити як заходи організаційно-правового характеру, що передбачені внутрішніми документами учасника фондового ринку (правила, положення, дисциплінарний кодекс) за порушення правил провадження професійної діяльності та професійної етики, визначених правилами, стандартами, принципами професійної діяльності, прав членів та органів СРО/фондової біржі, внутрішніх документів господарської організації (статуту, правил біржі, правил СРО тощо) та/або окремих рішень СРО/фондової біржі — вчинення дисциплінарного правопорушення, що застосовуються дисциплінарними органами учасників фондового ринку (дисциплінарний комітет, дисциплінарна комісія, біржова рада тощо) до своїх членів — суб'єктів дисциплінарної відповідальності (членів СРО, членів біржі, учасників біржових торгів тощо).

За одне порушення може бути застосований лише один захід дисциплінарного впливу, за винятком штрафу, який може накладатись як додаткова санкція разом із іншими санкціями

Видами дисциплінарно-господарських санкцій на фондовому ринку є:

а) попередження, тимчасове припинення членства, виключення зі складу членів СРО (підпункт 6 п. 3 гл. 2 розд. III Положення про об'єднання професійних учасників фондового ринку та внутрішні документи СРО, статті 5—8 Кодексу заходів дисциплінарного впливу Української асоціації інвестиційного бізнесу (нова редакція), затвердженого рішенням загальних зборів УАІБ від 21 грудня 2012 р.⁶ (далі — Кодекс заходів дисциплінарного впливу УАІБ), п. 1.5 розд. 1 Дисциплінарного кодексу Асоціації «Українські фондові торговці», затвердженого рішенням Загальних зборів членів Асоціації від 2 серпня 2013 р. № 6⁷, розд. 7 Положення про членство в Професійній асоціації реєстраторів та депозитаріїв (далі — ПАРД), затвердженого рішенням позачергових XXV Загальних зборів членів ПАРД від 27 листопада 2012 р.⁸);

⁶ Див.: Кодекс заходів дисциплінарного впливу Української асоціації інвестиційного бізнесу (нова редакція), затверджений рішенням Загальних зборів УАІБ від 21 грудня 2012 р. // www.uaib.com.ua/files/articles/160/53_4.doc

⁷ Див.: Дисциплінарний кодекс Асоціації «Українські фондові торговці», затверджений рішенням Загальних зборів членів Асоціації від 2 серпня 2013 р. № 6 // <http://www.aust.com.ua/docs/sro/documents/>

⁸ Див.: Положення про членство в Професійній асоціації реєстраторів та депозитаріїв, затверджене рішенням позачергових XXV Загальних зборів членів ПАРД від 27 листопада 2012 р. // <http://www.pard.ua/uploads/documents/5126388892561.pdf>

б) попередження, призупинення доступу учасника торгів до біржових торгів, для членів біржі — призупинення дії статусу члена біржі (тимчасове зупинення членства на біржі), позбавлення допуску до біржових торгів (для членів біржі — припинення членства у біржі), тимчасове переведення члена біржі із торговельного режиму у переглядовий режим користування торговельною системою, позбавлення права участі в торговій сесії, вилучення учасника торгів із торговельної зали, де проводиться торгова сесія, позбавлення акредитації на біржі (ч. 1 розд. X Положення про функціонування фондових бірж, п. 3 розд. I, п. 7.1 підрозд. 7 розд. 2 Дисциплінарного кодексу ПАТ «Фондова біржа «ПФТС», затверджено рішенням Наглядової ради від 2 вересня 2011 р., протокол № 119, розд. 9 гл. II, розд. 35 гл. VIII Правил «Української фондової біржі» (нова редакція), затверджених протоколом Біржової ради приватного акціонерного товариства (далі — ПрАТ) від 25 грудня 2013 р. № 7¹⁰ (далі — Правила

ПрАТ «УФБ»), підпункт 6.1.1 п. 6

розд. VI Дисциплінарного кодексу

ПрАТ «Українська фондова біржа»

(нова редакція), затвердженого

постановою Біржової ради ЗАТ

«Українська фондова біржа» від 5 червня 2007 р. № 13¹¹ (далі — Дисциплінарний кодекс ПрАТ «УФБ»), п. 42.1 розд. 42 ч. 8 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС», затверджених рішенням Біржової ради від 4 жовтня 2013 р., протокол № 5¹² та ін.).

За одне порушення може бути застосований лише один захід дисциплінарного впливу, за винятком штрафу, який може накладатись як додаткова санкція разом з іншими санкціями (п. 3.2 ст. 3 розд. II Дисциплінарного кодексу ПрАТ «ФБ «ІННЕКС» (додаток 16 до Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС»), п. 4 розд. 1 Дисциплінарного кодексу «Фондова біржа «ПФТС»). Проте ми вважаємо, що штраф, який застосовується за порушення правил провадження професійної діяльності та професійної етики, визначених правилами фондової біржі, внутрішніх документів господарської організації (статуту, правил біржі) та/або окремих рішень фондової біржі за своєю правовою

⁹ Див.: Про об'єднання професійних учасників фондового ринку: Рішення НКЦПФР від 27 грудня 2012 р. № 1925, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25 січня 2013 р. за № 182/22714 / Офіційний вісник України. — 2013. — № 9. — Ст. 355.

¹⁰ Див.: Правила ПрАТ «Українська фондова біржа» (нова редакція), затверджених протоколом Біржової ради від 25 грудня 2013 р. № 7 // <http://ukrse.com.ua/normativni-dokumenty>

¹¹ Див.: Про затвердження Положення про функціонування фондових бірж: Рішення НКЦПФР від 22 листопада 2012 р. № 1688, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 14 грудня 2012 р. за № 2082/22394 / Офіційний вісник України. — 2012. — № 100. — Ст. 4094.

¹² Див.: Правила ПрАТ «ФБ «ІННЕКС» (нова редакція), затверджені рішенням Біржової ради від 4 жовтня 2013 р., протокол № 5 та зареєстровані Рішенням НКЦПФР від 24 жовтня 2013 р. № 2416 // http://www.innex-group.com/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=26&Itemid=167

природою є різновидом штрафних, а не дисциплінарно-господарських санкцій, оскільки є заходом майнового, а не організаційно-правового характеру і спрямований не на особу порушника, а на його майнову базу.

Зауваження — вказівка порушнику на здійснення ним дій, що мають ознаки порушення, але по суті незначні.

Попередження — вказівка порушнику на здійснення негрубого порушення, коли такий випадок трапився вперше

При застосуванні дисциплінарно-господарських санкцій враховуються: характер порушення; поведінка порушника; форма вини; обставини, що пом'якшують відповідальність (визнання особою, яка здійснила порушення, вини за допущене порушення, добровільне відшкодування особою, що здійснила порушення, збитку або усунення заподіяної шкоди тощо); обставини, що обтяжують відповідальність (бездіяльність щодо усунення допущеного порушення, у разі отримання вимоги уповноважених органів або уповноважених осіб біржі вжити належних заходів для його усунення, здійснення порушення з використанням фальсифікації документів, обману та ін.; повторюваність, здійснення протягом одного місяця однорідного порушення, за яке раніше до особи було застосовано захід дисциплінарного впливу тощо) (п. 5.1 ст. 5 розд. II Дисциплінарного кодексу ПрАТ «ФБ «ІННЕКС», розд. 7 Дисциплінарного кодексу ПрАТ «УФБ», п. 10.1 ст. 10 Кодексу заходів дисциплінарного впливу УАІБ).

Зауваження — вказівка порушнику на здійснення ним дій, що мають ознаки порушення, але по суті незначні, є в переліку дисциплінарно-господарських санкцій (п. 6.2 розд. VI Дисциплінарного кодексу ПрАТ «УФБ»), що можуть застосовуватись до учасників біржових торгів, визначених підпунктом 6.1.1 п. 6.1 розд. VI Дисциплінарного кодексу ПрАТ «УФБ». Оскільки зауваження може бути застосоване до учасників біржових торгів — фізичних осіб (представників членів біржі, маклерів тощо), воно за суб'єктивним критерієм не є дисциплінарно-господарською санкцією.

Попередження — вказівка порушнику на здійснення негрубого порушення, коли такий випадок трапився вперше (наприклад, п. 6.3 розд. VI Дисциплінарного кодексу ПрАТ «УФБ»). Попередження як дисциплінарна санкція буває таких видів: усне попередження; письмове попередження, інформація про застосування якого розповсюджується лише в межах професійного

учасника фондового ринку та доводиться до відома НКЦПФР¹³; попередження з оприлюдненням, інформація про застосування якого розповсюджується в межах учасників фондового ринку з одночасним його оприлюдненням принаймні че-

рез один друкований засіб масової інформації та/або інтернет-сайт учасника фондового ринку та доводиться до відома НКЦПФР¹⁴. Підставою застосування попередження як дисциплінарно-господарської санкції є правила та дисциплінарні кодекси учасників фондового ринку¹⁵. Попередження є універсальною превентивною дисциплінарно-господарською санкцією, яка застосовується СРО, об'єднаннями професійних учасників фондового ринку, фондовими біржами як основне дисциплінарне покарання. Наприклад, підпункт 7.2.1 п. 7 розд. II Дисциплінарного кодексу ПАТ «Фондова біржа «ПФТС» передбачає накладення санкції у вигляді письмового попередження у випадку вчинення відповідачем порушення вимог правил біржі (в тому числі анулювання (невиконання) біржової угоди та/або біржового контракту за цінним папером у випадку, коли був розрахований і оприлюднений біржовий курс такого цінного папера), стандартів та інших внутрішніх документів біржі, умов договорів та угод, укладених з біржею або її членами, яке не заподіяло і не могло заподіяти шкоди біржі, її членам, іншим особам або фондовому ринку. Пункт 36.12 розд. 36 гл. VIII Правил ПрАТ «УФБ» передбачає застосування попередження за порушення учасником торгів положень Правил щодо запобігання маніпулюванню, за порушення учасниками біржових торгів правил поведінки, визначених правилами біржі. Попередження виноситься тільки в письмовій формі та оформлюється рішенням. Так, зокрема, за рішенням від 4 жовтня 2012 р. Ради ПАРД (протокол засідання № 14) до ЗАТ «Науково-виробниче об'єднання «Орбіта» було застосовано дисциплінарно-господарську санкцію (письмове попередження) за порушення норм законодавства на фондовому ринку, а саме — пунктів 2, 8 розд. VII Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних

¹³ Див.: Положення про членство в Професійній асоціації реєстраторів та депозитаріїв, п. 7.1 розд. 7 // <http://www.pard.ua/uploads/documents/5126388892561.pdf>; Кодекс заходів дисциплінарного впливу Української асоціації інвестиційного бізнесу (нова редакція), п. 5.1 ст. 5 // www.uaib.com.ua/files/articles/160/53_4.doc

¹⁴ Див.: Дисциплінарний кодекс Асоціації «Українські фондові торговці» (нова редакція), підпункти 4.4.1, 4.4.2 п. 4.1 розд. 4 // <http://www.aust.com.ua/docs/sro/documents>

¹⁵ Див.: Наприклад, Кодекс заходів дисциплінарного впливу Української асоціації інвестиційного бізнесу (нова редакція); Дисциплінарний кодекс Асоціації «Українські фондові торговці» (нова редакція); Дисциплінарний кодекс ПАТ «Фондова біржа «ПФТС» (нова редакція) тощо.

паперів, затвердженого рішенням ДКЦПФР від 17 жовтня 2006 р. № 1000¹⁶.

Виключення з членів ПАРД може застосовуватись до члена ПАРД у випадку: анулювання або закінчення строку дії ліцензії <...>; несплати членом ПАРД періодичних (членських) внесків протягом двох кварталів; грубого та/або систематичного порушення членом ПАРД внутрішніх документів ПАРД

Тимчасове припинення членства — це дисциплінарно-господарська санкція, що має своїм наслідком тимчасову (до усунення порушень, що стали причиною застосування відповідного заходу дисциплінарного впливу, але не більше, ніж на два місяці) втрату статусу члена СРО особою, до якої застосовано такий захід дисциплінарного впливу. Підставами застосування дисциплінарних санкцій СРО згідно з п. 4.1 ст. 4 Кодексу заходів дисциплінарного впливу УАІБ є: а) несплата членських внесків у встановлені строки; б) ненадання, несвоєчасне надання або надання з порушенням вимог внутрішніх документів СРО інформації, яка подається членами СРО відповідно до вимог внутрішніх документів СРО; в) виготовлення та розповсюдження рекламних та інших матеріалів, що містять недостовірні дані та інформацію про СРО; г) зловживання, пов'язані з членством у СРО, включаючи, але не обмежуючись, використанням імені СРО в своїх цілях із порушенням етичних норм; д) невиконання рішень органів СРО; порушення вимог інших, ніж визначені в підпунктах «а» та «б» цього пункту, внутрішніх документів СРО. Вибір виду дисциплінарно-господарської санкції здійснюється Дисциплінарним комітетом.

Виключення з членів ПАРД може застосовуватись до члена ПАРД у випадку: анулювання або закінчення строку дії ліцензії на провадження професійної діяльності на фондовому ринку, а у випадку наявності в члена ПАРД декількох ліцензій на провадження різних видів професійної діяльності на фондовому ринку — анулювання або закінчення строку дії всіх ліцензій; несплати членом ПАРД періодичних (членських) внесків протягом двох кварталів; грубого та/або систематичного порушення членом ПАРД внутрішніх документів ПАРД (п. 7.3 розд. 7 Положення про членство в ПАРД). Так, зокрема, за рішенням Ради ПАРД (протокол засідання від 4 жовтня

2012 р. № 14)¹⁷ до членів ПАРД (ТОВ «ІК-Реєстр», ТОВ «Південно-Східна реєстраційна компанія», ТОВ «Простокапіталгруп», ПрАТ «Адамант Інвестментс», ТОВ «Обліковець», ТОВ «Реєстри Криму») було застосовано дисциплінарно-господарську санкцію — виключення з членів ПАРД за порушення вимог Правил ПАРД,

а саме підпункту 4.1.3 п. 4.1 розд. 4 Положення про членство в ПАРД (несплата періодичних (членських) внесків); до члена ПАРД ТОВ «Реєстраційно-консалтингова фірма «Акціонер» дисциплінарно-господарську санкцію — виключення з членів ПАРД у зв'язку з анулюванням або закінченням строку дії ліцензії на провадження професійної діяльності на ринку цінних паперів — депозитарної діяльності (п. 7.3 розд. 7 Положення про членство в ПАРД). Рішенням Дисциплінарної колегії Асоціації «Українські фондові торговці» від 18 жовтня 2012 р. до ТОВ «ММСІС Інвестментс» було застосовано дисциплінарно-господарську санкцію у вигляді тимчасового призупинення статусу члена асоціації строком із 18 жовтня по 17 грудня 2012 р. за фактом проведення рекламної кампанії, в період якої ТОВ «ММСІС Інвестментс» неодноразово публічно гарантував та доводив у інший спосіб до відома потенційних клієнтів відомості щодо прогнозованої доходності за операціями з акціями, що було прямо заборонено п. 11.3 ст. 11 розд. II Кодексу професійної відповідальності Асоціації «Українські фондові торговці»¹⁸; порушення правил добросовісної конкуренції та Правил Асоціації «Українські фондові торговці», а саме ст. 3 розд. I та статей 10, 11 розд. II Кодексу професійної відповідальності Асоціації «Українські фондові торговці». 23 квітня 2013 р. Господарським судом Дніпропетровської області було винесене рішення про відмову в задоволенні позовних вимог ТОВ «ММСІС Інвестментс» про визнання недійсним рішення голови Дисциплінарного комітету Асоціації «Українські фондові торговці» від 11 жовтня 2012 р. № 1/12 про відкриття дисциплінарної справи (рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 28 листопада 2013 р. у справі № 904/8556/13).

Рішенням Ради Асоціації (протокол від 21 грудня 2012 р. № 31) до ТОВ «ММСІС Інвестментс» була застосована дисциплінарно-господарська

¹⁶ Див.: Про затвердження Положення про порядок ведення реєстрів власників іменних цінних паперів: Рішення ДКЦПФР від 17 жовтня 2006 р. № 1000, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 22 січня 2007 р. за № 49/13316 / Офіційний вісник України. — 2007. — № 6. — Ст. 233. 233. (Втратило чинність згідно з рішенням НКЦПФР від 24 червня 2014 р. № 808 «Про визнання такими, що втратили чинність, деяких нормативно-правових актів», зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 липня 2014 р. за № 800/25577/ Офіційний вісник України. — 2014. — № 58. — Ст. 1593).

¹⁷ Див.: Рішення Ради ПАРД від 4 жовтня 2012 р., протокол засідання № 14 // <http://www.pard.ua/uploads/documents/50aa0c408c7bf.pdf>

¹⁸ Див.: Кодекс заходів дисциплінарного впливу Української асоціації інвестиційного бізнесу (нова редакція), затверджений рішенням Загальних зборів УАІБ від 21 грудня 2012 р. // www.uaib.com.ua/files/articles/160/53_4.doc

санкція — виключення з членів Асоціації «Українські фондові торговці». Рішення Господарського суду Дніпропетровської області від 23 квітня 2013 р. у справі № 904/793/13-г за позовами ТОВ «ММСІС Інвестментс» до Асоціації «Українські фондові торговці» щодо визнання недійсним та скасування рішення Ради Асоціації від 21 грудня 2012 р. про виключення ТОВ «ММСІС Інвестментс» зі складу Асоціації про відмову в позові було залишено без змін постановами Дніпропетровського апеляційного господарського суду від 5 червня 2013 р. та Вищого господарського суду України від 6 листопада 2013 р.

Санкція у вигляді тимчасового переведення члена біржі з торговельного режиму у переглядовий режим користування торговельною системою застосовується у випадку несплати обов'язкових платежів на користь біржі, невиконання договірних зобов'язань негрошового характеру перед біржею, а також у випадку тимчасової невідповідності суб'єкта встановленим вимогам до членів біржі або учасників біржових торгів

Призупинення допуску учасника біржових торгів до біржових торгів (для членів біржі — призупинення дії статусу члена біржі) як дисциплінарно-господарська санкція застосовується за рішенням дисциплінарної комісії, зокрема, на строк три місяці — за необґрунтовану відмову від укладання біржового контракту (договору) (п. 44.4 розд. 44 ч. 9 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС»); на строк до одного року — за ненадання документів, відомостей або надання неповних, недостовірних відомостей про клієнтів (субклієнтів); за ненадання, надання з порушенням строку інформації про виконання біржового контракту (договору) (підпункти 44.7, 44.8 розд. 44 ч. 9 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС»); за немотивовану відмову від укладання біржового контракту (договору) (підпункт 44.10 розд. 44 ч. 9 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС»); несплату штрафів, указаних у підпунктах 44.3—44.10 розд. 44 ч. 9 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС», протягом десяти робочих днів після прийняття рішення про накладання санкцій (підпункт 44.11 розд. 44 ч. 9 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС»). Правила ПрАТ «УФБ» передбачають застосування тимчасового зупинення допуску члена Української фондової біржі (далі — УФБ) до біржових торгів у випадках: закінчення терміну дії свідоцтва про членство на УФБ та зупинення з боку біржі дії договору на проведення операцій на УФБ внаслідок зупинення НКЦПФР дії ліцензії, отриманої членом УФБ на право провадження професійної

діяльності з торгівлі цінними паперами на строк зупинення дії ліцензії; порушення членом УФБ своїх обов'язків, визначених у розд. 7 гл. II Правил; наявності у члена УФБ заборгованості по сплаті на користь УФБ біржових зборів та/або накладених УФБ штрафів — на термін до повного погашення такої заборгованості членом УФБ; необхідності внесення до договору на проведення операцій обов'язкових змін, які визначені договором, — на термін до моменту внесення цих змін; при неодноразовій (більше двох разів протягом календарного року) відмові сторони контракту від його оформлення, порушення стороною біржового контракту порядку

розрахунків, що призвело до анулювання УФБ такого біржового контракту; неоплати у встановлені строки та у встановлених розмірах біржових зборів за біржовими контрактами; прострочення учасником торгів-боржником оплати сум штрафів або біржових зборів без підтверджених письмово

поважних причин більш як на десять банківських днів; порушення учасником торгів положень Правил щодо запобігання маніпулюванню (підпункти 9.1, 9.2 розд. 9 гл. II, підпункти 36.3, 36.4, 36.8, 36.10, 36.12 розд. 36 гл. VIII Правил ПрАТ «УФБ»).

Санкція у вигляді тимчасового переведення члена біржі з торговельного режиму у переглядовий режим користування торговельною системою застосовується у випадку несплати обов'язкових платежів на користь біржі, невиконання договірних зобов'язань негрошового характеру перед біржею, а також у випадку тимчасової невідповідності суб'єкта встановленим вимогам до членів біржі або учасників біржових торгів (підпункт 7.2.3 п. 7.2 підрозд. 7 розд. II Дисциплінарного кодексу ПАТ «Фондова біржа «ПФТС»). У випадку, якщо підставою застосування такої санкції є порушення договірних зобов'язань, така санкція може бути кваліфікована як оперативно-господарська (ст. 235 ГК).

Накладення дисциплінарно-господарської санкції у формі призупинення членства в біржі, виключення з членів біржі або переліку учасників біржових торгів допускається з таких підстав: несплати обов'язкових платежів на користь біржі протягом двох місяців; невиконання обов'язків, визначених правилами біржі (в тому числі анулювання (невиконання) біржової угоди та/або біржового контракту за цінним папером у випадку, коли був розрахований та оприлюднений

біржовий курс такого цінного папера), стандартами та іншими внутрішніми документами біржі; невиконання рішення дисциплінарної комісії, якщо мали місце дії чи бездіяльність члена біржі, наслідком яких стало заподіяння шкоди діловій репутації та/або майнової шкоди біржі, що підтверджено компетентними органами держави та/або біржі (підпункт 7.2.5 п. 7.2 підрозд. 7 розд. II Дисциплінарного кодексу ПАТ «Фондова біржа «ПФТС»).

Дисциплінарно-господарські санкції складають самостійний вид господарсько-правових санкцій, що застосовується учасниками фондового ринку (господарськими організаціями) самостійно, без звернення до уповноваженого державного органу щодо своїх членів (учасників) за порушення правил організації та здійснення діяльності на фондовому ринку, визначених внутрішніми (локальними) актами таких господарських організацій, та спрямовані на суб'єкта дисциплінарного господарського правопорушення

Рішення Дисциплінарної комісії про застосування санкцій у вигляді виключення з членів біржі або переліку учасників біржових торгів підлягає затвердженню Апеляційною комісією (п. 2.3 підрозд. 2 розд. II Дисциплінарного кодексу ПАТ «Фондова біржа «ПФТС»). Біржовий комітет ПАТ «Фондова біржа «ІННЕКС» має право виключити торговця цінними паперами з членів біржі у разі: його ліквідації або банкрутства; анулювання або визначення недійсними відповідних ліцензій, виданих НКЦПФР торговцю цінними паперами; за рішенням відповідних уповноважених органів біржі про виключення торговця з членів біржі внаслідок порушення ним вимог Статуту біржі та цих Правил, якщо член біржі протягом трьох і більше років не бере участі у біржових торгах (пункти 8.2, 8.3 розд. 8 ч. 2 Правил ПАТ «Фондова біржа «ІННЕКС»). Правила ПрАТ «ФБ «ІННЕКС» передбачають застосування досліджуваної дисциплінарно-господарської санкції до обох сторін біржового контракту на визначений дисциплінарним комітетом строк за розірвання за згодою сторін біржового контракту (договору), на підставі якого розрахований біржовий курс цінного паперу або іншого фінансового інструменту (підпункти 44.5.1, 44.5.2 п. 44.5 розд. 44 ч. 9 Правил ПрАТ «ФБ «ІННЕКС»).

Припинення членства на біржі як дисциплінарно-господарська санкція застосовується за рішенням правління біржі у разі прийняття ним рішення про анулювання свідоцтва про членство на біржі з підстав, визначених п. 10.2 розд. 10 гл. II, пунктами 36.2, 36.3, 36.4, 36.12

розд. 6 гл. VIII Правил ПрАТ «УФБ», а саме: анулювання, визнання недійсною НКЦПФР ліцензії члена біржі на здійснення професійної діяльності з торгівлі цінними паперами або закінчення строку дії всіх ліцензій на право провадження діяльності з торгівлі цінними паперами, виданих торговцю цінними паперами — члену біржі; неодноразове (більше двох разів протягом календарного року) порушення членом біржі чинних нормативних документів біржі та/або

положень договору на проведення операцій на біржі; неодноразова відмова сторони контракту від його оформлення; неодноразове порушення учасником торгів порядку розрахунків за біржовими контрактами; прострочення членом біржі оплати на користь біржі сум штрафів та/або біржових зборів без підтверджених письмово поважних причин більш як на де-

сять банківських днів; втрата членом біржі права на здійснення торгівлі на біржі внаслідок переходу протягом терміну дії Свідоцтва від члена біржі до іншої особи права власності на акцію ПрАТ «УФБ» або відокремлене біржове місце, на підставі якого був отриманий статус члена біржі; якщо до договору на проведення операцій на біржі, дія якого тимчасово зупинена біржею згідно з п. 9.2 розд. 9 гл. II Правил ПрАТ «УФБ», не вносяться зміни з вини члена біржі по закінченні 30 календарних днів з дати зупинення дії договору; винесення рішення суду про визнання члена біржі банкрутом; припинення діяльності члена біржі шляхом його реорганізації або ліквідації як юридичної особи; порушення учасником торгів положень Правил щодо запобігання маніпулюванню.

Таким чином, дисциплінарно-господарські санкції складають самостійний вид господарсько-правових санкцій, що застосовується учасниками фондового ринку (господарськими організаціями) самостійно, без звернення до уповноваженого державного органу щодо своїх членів (учасників) за порушення правил організації та здійснення діяльності на фондовому ринку, визначених внутрішніми (локальними) актами таких господарських організацій, та спрямовані на суб'єкта дисциплінарного господарського правопорушення.

Пропонуємо ввести до ч. 2 ст. 217 ГК слово-сполучення «дисциплінарно-господарські санкції» та доповнити розд. 5 ГК «Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання» гл. 27¹

ст. 250¹ «Дисциплінарно-господарські санкції» такого змісту:

«1. За порушення правил організації та здійснення діяльності на фондовому ринку, внутрішніх (локальних) правових актів господарської організації дисциплінарним органом господарської організації до її членів (учасників) можуть бути застосовані дисциплінарно-господарські санкції, тобто заходи дисциплінарного (організаційно-правового) характеру, спрямовані на припинення правопорушення та ліквідацію його наслідків, передбачені цим Кодексом та внутрішніми (локальними) актами господарської організації.

2. Підставою застосування дисциплінарно-господарських санкцій є дисциплінарне господарське правопорушення.

Перспективи подальшого наукового вивчення передбачають проведення спеціальних досліджень підстав і порядку застосування дисциплінарно-господарських санкцій в інших видах господарських правовідносин та дослідження інших форм господарсько-правової відповідальності за договірні та недоговірні правопорушення на фондовому ринку

3. Видами дисциплінарно-господарських санкцій є: попередження, тимчасове припинення (призупинення) членства, виключення зі складу членів господарської організації, призупинення доступу учасника торгів до біржових торгів, тимчасове переведення члена біржі із торговельного режиму у переглядовий режим користування торговельною системою, позбавлення уповноваженого працівника учасника біржових торгів сертифікації та інші санкції, визначені внутрішніми (локальними) актами (статутом, дисциплінарним кодексом тощо) господарської організації.

4. Дисциплінарно-господарські санкції застосовують дисциплінарним органом господарської організації в порядку дисциплінарного провадження.

5. За одне дисциплінарне правопорушення може бути застосована тільки одна дисциплінарно-господарська санкція. Застосування

дисциплінарно-господарської санкції не перешкоджає застосуванню інших господарських санкцій та притягненню до інших форм відповідальності за одне господарське правопорушення.

6. Рішення про притягнення до дисциплінарної господарської відповідальності може бути прийняте протягом одного року з моменту виявлення порушення, але не пізніше трьох років із дня його вчинення.

7. Рішення про накладення дисциплінарно-господарської санкції приймається в письмовій формі, оформлюється рішенням і набирає чинності з моменту його прийняття, якщо інший строк не визначено внутрішніми документами господарської організації.

8. Рішення про накладення дисциплінарно-господарської санкції вручається особисто уповноваженій особі порушника або надсилається цінним листом з повідомленням про вручення порушнику протягом двох робочих днів із дня його винесення.

9. Рішення про накладення дисциплінарно-господарської стягнення може бути оскаржене до апеляційної комісії господарської організації або до суду. Збитки, завдані суб'єкту господарювання у зв'язку з неправомірним застосуванням до нього дисциплінарно-господарських санкцій, підлягають відшкодуванню в порядку, встановленому внутрішніми (локальними) документами господарської організації».

Перспективи подальшого наукового вивчення передбачають проведення спеціальних досліджень підстав і порядку застосування дисциплінарно-господарських санкцій в інших видах господарських правовідносин та дослідження інших форм господарсько-правової відповідальності за договірні та недоговірні правопорушення на фондовому ринку.